

વર્ષ-૧૪, અંક-૦૧, સંવત ૨૦૭૪ મહા સુદ-૧૦,
પ્રસિધ્ધ તા. ૨૭-૦૧-૨૦૧૮, શનિવાર
છુટક નકલ રૂ. ૬-૦૦, વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૭૦-૦૦

Chetavni (GUJ) RNI No. GUJ GUJ / 2005 / 16095
Postal Regd. No. GAMC-1507/2018-2020 Valid up 31-Dec-2020
Posted at Ah'd PSO On 27th of Every Month
Licence to post without Prepayment No.
PMG/HQ/012/2018-20 Valid upto 31-12-2020

જ્ય પરમાત્મા

સર્વેશપ્રતિબિમ્બં યો ગુરુર્મે વર્તતે મહાન્ ।
વિતતાર નિજંપુણ્ય શિષ્યક્ષેમાય મંગલઃ ॥
અક્ષરબ્રહ્મણિ સ્વીયં અર્ધપુણ્યં સમર્પિતમ્ ।
પરમાયાં ગતાવર્ધ યેન વલ્લભ મે નમઃ ॥

જે સર્વેશ પરમાત્માના પ્રતિબિંબરૂપ મંગલસ્વરૂપ છે, જેમણે શિષ્યોના કલ્યાણ માટે પોતાનું અડધું પુણ્ય અક્ષર બ્રહ્મમાં અને અડધું પુણ્ય પરમગતિમાં સમર્પ્યું છે તે સદ્ગુરુ વલ્લભને મારા પ્રણામ હો.

જ્ઞાન-ભક્તિ-ધ્યાનયુક્તં મોક્ષધર્મ પ્રદેષ્ટિ યઃ ।
ભક્તૈ યો નવધા ભક્તિં વિધાપયતિ નિર્મલામ્ ॥
સમર્પણસ્ય માર્ગે યઃ સમારોહયતે નિજાન્ ।
રમુજીલાલમમલં તં ગુરું સર્વદા નુમઃ ॥

જેઓ જ્ઞાન, ભક્તિ અને ધ્યાનના મિશ્રણરૂપ મોક્ષધર્મ નો ઉપદેશ કરે છે, ભક્તોધ્વારા નિર્મલ એવી નવધા ભક્તિ કરાવે છે, પોતાનાઓને જે (આત્મ) સમર્પણને માર્ગે ચઢાવે છે તે નિર્મલ એવા થી રમુજીલાલ અમો હંમેશા પ્રણામ કરીએ છીએ.

(ગતાંગથી ચાલુ...)

સમર્થ યોગીઓએ એવો નિર્ણય કરેલો છે કે :- ધ્યાન સુધારવાની મનની ભાવનાઓમાં અથડાઈ ન પડો. પોતાના મન-બુદ્ધિ યા કલ્પનાથી પ્રભુમાં સ્થિરતા મેળવવાની વૃત્તિ ન રાખો અને મનમાં બીજા વિચારો ન આવે તેટલી સ્થિરતા રાખી મન ઉપરનો કાબૂ આત્માને પરાણે રાખવો પડે, તેમ ન કરતાં મનને ઈચ્છારહિતનું જડ બનવા દઈ, આત્માને આધીન થવા દો અને આત્મા વડે કોઈ ઈચ્છા કે સંકલ્પ ન રાખતાં આત્માને આત્મચેતનાને આધીન બનવા દો. પોતે પોતાની ઈચ્છા મુજબ વળાંક કે વલણ ન લો, સ્મરણ આપોઆપ બંધ થઈ જાય તો તેને બંધ થવા દો, પણ સર્વ લક્ષ માત્ર પ્રભુમાંજ રાખો અને સ્મરણ ચાલુ રાખવાનું કોઈ લક્ષ્ય રાખો નહિ; એટલે આત્મા પણ જડ બની આત્મચેતનાને આધીન બનશે. પછી આત્મચેતના પોતાને લાગેલા ડબ્બારૂપ આત્માને, પરમશક્તિ સુધી ઉઠાવી જશે. તેમાં આત્માને, આત્મચેતના લઈ જાય તેવી ઈચ્છા કે તેનો ખ્યાલ રાખવાની સહેજ પણ જરૂર નથી, કેમકે તેનું કાર્ય તે પોતાની મેળેજ બજાવી લેશે.

આત્મચેતના અને બ્રહ્મચેતનાનું પ્રભુ સિવાય બીજું કોઈ આશ્રય સ્થાન નથી, તેથી તે આપોઆપજ ત્યાં જઈને વિરામશે. (અટકશે યો થોભશે) યોગનું આ સાચું તાદાત્મ્ય જ્ઞાન છે અને તે સમજ્યા વિના મુક્તિ નથી. આત્મચેતના આ રીતે આપોઆપ પ્રભુમાં લીન થઈ જાય છે અને તે બન્નેનો અખંડ સંબંધ રહે છે. પણ જેઓ પોતાને શું અનુભવ થયો, તેનો ખ્યાલ બાંધવા પ્રયત્ન કરે છે, તેઓ આત્મચેતનાના પોતાની અંદર ઉતરતા પ્રવાહને અવરોધે છે. ચેતનાની પાછળ રહેતી દિવ્ય શક્તિની પાસે કેવી રીતે કામકરાવવું, તેનું જ્ઞાન મેળવવું તે સાધનાનું મહાન રહસ્ય છે, એમઘણા સમર્થ યોગીઓએ કહ્યું છે, તે રહસ્ય એ છે કે :- મનથી મની કલ્પનાથી સારું ધ્યાન કરવાના યા પ્રભુમાં સ્થિર થવાના પ્રયત્નો તમામ રીતે બીન જરૂરી છે. તેનું પરિણામ બિલકુલ આવતુંજ નથી એમ નથી, પણ બધુંજ કામ મન પોતે જ કરવાનો પ્રયત્ન કરે તો આધ્યાત્મિક શક્તિવાનો સિવાય બીજા માટે તે અલ્પ સફળતાવાળો અને કષ્ટસાધ્ય નીવડે છે, બાકી ઘણે અંશે તે નિષ્ફળજ જાય છે. તેનો ટૂંકો રસ્તો સર્વ ભાવથી આત્માને પ્રભુમાં સમર્પણ કરવાનો છે. જેમ માતા બાળકને તે બોલી શકતું નથી તોપણ તેને ક્યારે શું શું જોઈએ, તે સમજીને ખાવાનું, પીવાનું, પહેરવાનું વગેરે આપ્યાજ કરે છે, તેમજો આપણે સ્વાર્થ, અહંતા અને

મનની ઈચ્છા મુજબ લૌકિક લાભ મેળવવાની ભાવના છોડી દઈ, સહેજ પણ અહમ્ અગર મમ્ ન રહે તેવી રીતે સમર્પણ થઈ જઈશું તો આપણું દરેક કાર્ય પ્રભુની પરમશક્તિને સંભાળી લેવું અને કરવું પડશે. કેમકે ત્યારે આપણી ચેતના બ્રહ્મચેતનામાં સમાઈ જશે અને તે સર્વ પ્રકારે ફળદાયી નીવડશે.

આ માટે મહાપુરૂષોએ આપણને એવા ખુલ્લા થવા જણાવ્યું છે કે :- પોતાનામાં અહમ્, મમ્, માન-કીર્તિની અગર ધાર્યું પાર પાર પાડવાની કોઈ ઈચ્છા ન હોય, પોતાનામાં હું કાંઈક છું, ઈત્યાદિ લેશ પણ અહમ્ ન હોય અને સાધક અનેક કાર્યો કરી શકતો હોય, છતાં પોતાની ઈચ્છા પાર પાડવા અગર સફળતા મેળવવા કોઈ ભાવના રાખતો ન હોય, તેની સર્વ ઈચ્છાઓ ચેતનામાં સમાઈ જતી હોવાથી અને બ્રહ્મચેતનાને જે કરવું હોય તે કરે, એમસર્વ કાંઈ તેને સોંપી દેવામાં આવતું હોય તો તે કેવળ સાધક નહિ પણ સિદ્ધયોગી ઉપરાંત યોગસિદ્ધ પુરુષ બને છે.

૦૦૦૦૦

૪૯

શિષ્ય :- મનોનિગ્રહનો વિષય દૃષ્ટાંત સાથે સમજવા મારી ઈચ્છા છે. માટે તે વિષય સમજાવો.

ગુરુદેવ :- તમોને આ વિષય પર એક ઉત્તમદૃષ્ટાંત કહેવામાં આવે છે, તે સાંભળો.

દૃષ્ટાંત

પ્રસિદ્ધ પંડિત શિરોમણિ શ્રીવાયસ્પતિ મિશ્ર દક્ષિણ ભારતના એક નાના ગામમાં રહેતા હતા. તેઓનું ઘર પણ નાનું હતું.

શ્રી વાયસ્પતિએ ભગવાન વેદવ્યાસા બ્રહ્મસૂત્ર પર ભાષ્ય લખ્યું છે. તે ભાષ્ય તેઓએ કેવી રીતે લખ્યું. તે વાત જાણવા જેવી હોવાથી અહીં જણાવવામાં આવે છે.

શ્રીવાયસ્પતિનું ઘર માટીનું બનેલું હતું. માટીની રચના હોવાં છતાં પણ દિવાલો સુંદર લાગતી હતી. ઘરમાં એક ખૂણામાં થોડી માટી પડી હતી અને એક પાણીનું વાસણ હતું. બીજા ખૂણામાં એક ઘંટી, થોડા માટીના વાસણ અને એક ખાટલો હતો. દીવાની નજીક આસન પર પંડિતજી બેઠા હતા અને પાસે એક સાહીનો ખડિયો હતો. હાથમાં કલમરાખી પંડિતજી પોતાના મનની એકાગ્રતાથી લખતા હતા. પાસે રાખેલી ચોપડીઓ કોઈ કોઈ વાર ફેરવતા જણાતા હતા. થોડા

પાના લખ્યા બાદ તરત જ તેઓ આંખો બંધ કરી દેતા. શ્રવણ, મનન અને નિદિધ્યાસન કર્યા બાદ ફરીથી આંખો ખોલી લખવાનો કાર્યક્રમ શરૂ કરતા. એક દિવસ દીવાની અંદર તેલ ઘટી જવાથી બત્તી બંધ પડવા માંડી અને પ્રકાશ મંદ પડી ગયો. તે વેળા મોટી ઉંમરની એક સ્ત્રી ત્યાં આવી. તેણે બત્તીમાં તેલ ભર્યું અને બત્તીનો કાકડો ઠીક કર્યો. એટલામાં દીપક બુઝાય ગયો.

પંડિતજીના હાથ અંધારામાં રોકાઈ ગયા. સ્ત્રીએ પાછી બત્તી કરી અને પંડિતજીની નજીક મૂકી. તે વેળા પંડિતજીની દૃષ્ટિ તે સ્ત્રી પર પડી.

પંડિતે પોતાની જાણને માટે પૂછ્યું :- દેવી ! તમે કોણ છો ?

સ્ત્રીએ ઉત્તર આપ્યો કે :- આપનું કામ કરો. બત્તી બુઝાઈ જવાથી આપના કામમાં વિઘ્ન પડ્યું તે બાબત મને ક્ષમા કરો. આટલું કહી સ્ત્રી ત્યાંથી ચાલી ગઈ.

પંડિતે બળપૂર્વક કહ્યું કે :- પરંતુ જરા થોભો, તમો કોણ છો અને અહીં શું કામ આવ્યા છો તે બતાવો.

સ્ત્રીએ કહ્યું :- મહારાજ ! આપના કામમાં વિક્ષેપ પડી રહ્યો છે, તે માટે હું અપરાધિની છું.

પંડિતજીએ પોતાના હાથમાં રાખેલા કાગળો અને કલમનીચે મૂકી દીધા અને તેમના જીવનમાં કાંઈ નવું તત્ત્વ પ્રાપ્ત થયું હોય એમ તેમને લાગ્યું. બહુ જ આતુરતાથી પંડિત બોલ્યા કે :- નહિ ! નહિ ! આપનો પરિચય આપો. જ્યાં સુધી તમો પરિચય ન આપો ત્યાં સુધી આ નીચે પડેલા પાનાંઓ હાથમાં ધરીશ નહિ.

તે સ્ત્રી પ્રથમ કાંઈક કહેતા સંકોચાઈ. પછી તેણીએ આંખો નીચી રાખી, બહુ જ વિનયપૂર્વક કહ્યું :- સ્વામી ! હું આપની પત્ની છું. 'આપ', કહીને મારા પર પાપ ન ચઢાવો.

પંડિત આશ્ચર્યચકિત બની જઈ બોલ્યા કે :- સું, મારી પત્ની ? લગ્ન ક્યારે થયા ?

સ્ત્રીએ કહ્યું :- લગ્નને લગભગ પચાસ વર્ષ થયા, ત્યારથી દાસી આપના ચરણોમાં છે.

પંડિતે કહ્યું :- તું આટલા વર્ષોથી મારી સાથે રહે છે, તેની ખબર આજ સુધી મને કેમ ન પડી ?

સ્ત્રીએ જવાબ આપ્યો કે :- પ્રાણનાથ ! આપે વિવાહમંડપમાં આપના જમણા હાથે મારો ડાબો હાથ પકડ્યો હતો અને આપના ડાબા હાથમાં ચોપડીના પાનાં હતાં. વિવાહ થઈ ગયા પછી આપ આ ચોપડીઓના પાનાંઓમાં સંલગ્ન રહ્યા. ત્યારથી આપ અને ચોપડીઓના પાનાંઓ નિત્યસંગી બની રહ્યા છો.

પંડિતે પૂછ્યું કે :- પચાસ વર્ષનો લાંબો ગાળો તેં કેવી રીતે પસાર કીધો ? હું તારો પતિ છું એ બાબત પર તેં મારું ધ્યાન કેમ ન ખેંચ્યું ?

સ્ત્રીએ કહ્યું :- પ્રાણેશ્વર ! આપ દિવસરાત લખવાના કામમાં સમય વ્યતીત કરતા હતા અને હું મારા કામમાં વખત વ્યતીત કરતી હતી. મને ઉત્તમ સુખ એમાંથી મળતું હતું અને આપનું કાર્ય નિર્વિઘ્ને ચાલી રહ્યું હતું. આજે દીપક બુઝાઈ જવાથી વિઘ્ન આવી પડ્યું અને આ પ્રસંગ ઊભો થયો.

પંડિતે પૂછ્યું કે :- તું પ્રતિદિન શું કાર્ય કરતી હતી ?

સ્ત્રી બોલી :- નાથ ! તમારા કાર્યમાં વિઘ્ન જરાપણ ન પડે તેવા પ્રયત્નો હું કરતી હતી. પ્રાતઃકાળે આપ નિદ્રામાંથી જાગો તે પહેલાં હું ધીરે ધીરે ચક્કી ચલાવતી. જેવા આપ નિદ્રામાંથી ઉઠતા કે તરતજ શૌચ-સ્નાન માટે જળ ભરી તૈયાર રાખતી. તરતજ સંધ્યા આદિની વ્યવસ્થા કરતી. પછી ભોજનનો પ્રબંધ કરતી. રાત્રે આપ વાંચતા વાંચતા સૂઈ જતા હતા, ત્યારે હું તરતજ ચોપડીઓ બાંધી એક ઠેકાણે રાખતી, આપની પથારી નીચે એક ઓસીકું મૂકી દેતી અને આપના ચરણો દબાવતી હતી. છેલ્લે આપના ચરણો પર જહું નિદ્રા લેતી હતી.

પંડિત વિશ્મય પામી બોલ્યા કે તું કોઈ દિવસ પણ મારા જોવામાં આવીજ નથી.

સ્ત્રીએ કહ્યું :- શું જોવા માટે એકલી આંખોનીજ જરૂર પડે છે ? જોવા માટે તો પ્રથમ મન જોઈએ. દષ્ટિની સામે મન ન હોય તો શું ચક્ષુ કોઈને જોઈ શકે છે ? આપનું મન તો નિત્ય-નિરંતર અધ્યયન, વિચાર અને લખવામાં જ તલ્લીન રહેતું, તો પછી હું કેવી રીતે આપને દેખાઉં ?

પંડિતજીએ પૂછ્યું કે :- આપણા ખાવાની વ્યવસ્થા કેવી રીતે થતી હતી ?

સ્ત્રીએ કહ્યું :- બપોરે અવકાશના સમયમાં હું આજુબાજુના પાડોશીઓની

છોકરીઓને સીવણ, ભરત તથા ગાયન ગાવાનું શીખવાડું છું અને તેઓ પોતપોતાને ઘેરથી ચોખા, દાળ, ઘઉં, તેલ, ઘી વિગેરે લાવે છે, તેથી આપણો સંસાર ચાલે છે.

આ વાત સાંભળી પંડિતજીનું હૃદય ભરાઈ આવ્યું. તે એકદમ ઊભા થયા અને ગદ્ ગદ્ કંઠે બોલ્યા કે :- દેવી ! તારું નામ શું છે ?

સ્ત્રીએ કહ્યું કે :- ભામતી ! ભામતી ! ભામતી !

પંડિત બોલ્યા કે પચાસ વર્ષ ચૂપચાપ રહી મારી અતિ ઉત્તમ સેવા કરી તે સેવિકાને મેં મારી દૃષ્ટિ વડે જોઈ પણ નહિ, તે બદલ તું મને ક્ષમા કર. પંડિતજી તેણીના ચરણોમાં પડ્યા.

ભામતી પાછળ હટી અને નમ્રતાથી કહ્યું :- દેવ ! આવી રીતે બોલી મને પાપગ્રસ્ત ન કરો. જો આપે મારી ઉપર દૃષ્ટિ નાંખી હોત તો આજે હું મનુષ્ય ન રહેતાં વિષયાસક્તિથી પશુ બની ગઈ હોત. આપે મને પશુ બનવામાંથી બચાવી મનુષ્ય રહેવા દીધી તે આપનો મારા પર અનુગ્રહ છે. નાથ ! આપે આખું જીવન શાસ્ત્રનું અધ્યયન અને લેખન કરવામાં વિતાડ્યું છે. આપના આવા અનુગ્રહથી મને આપની સેવા કરવાનો અવસર મળ્યો. તે મારું મહાન ભાગ્ય છે. જો કોઈ બીજા ઘરે મારા લગ્ન થયા હોત તો સંસારના પ્રપંચમાં હું કેટલી ફસી જાત ? આપની તપશ્ચર્યાથી હું પવિત્ર બની ગઈ છું. એ સર્વ આપનો પ્રતાપ અને પ્રસાદ છે. હવે આપ કૃપાપૂર્વક આપનું લખવાનું કાર્ય શરૂ કરો અને સાધન માટે મને ભૂલી જાવ, એમ કહી તેણીએ ચાલવા માંડ્યું.

પંડિત બોલ્યા કે :- ભામતી ! ભામતી ! થોડો સમય અટકી જાવ ! મારી વાત સમજો.

ભામતી બોલી :- આપ આપની જીવનસંગિની સાધનાનું વિસ્મરણ કરીને શું કામ મોહમાં ડૂબો છો અને મને પણ શા માટે પાપમાં ફસાવો છો ?

પંડિતે કહ્યું કે :- ભામતી ! હું તને પાપમાં ફસાવવા નથી ચાહતો, પણ હું વિચાર કરી રહ્યો છું કે હું પાપના ખાડામાં છું કે કોઈ ઊંચાઈ પર સ્થિત છું ?

ભામતી બોલી કે :- નાથ ! આપ તો દેવતા છો. આપ જે કાંઈ લખશો તેથી

જગતનો ઉદ્ધાર થશે.

પંડિત બોલ્યા કે :- ભામતી ! તું સાચું માન કે ભગવાન વેદવ્યાસે વર્ષો સુધી તપ કર્યા બાદ વેદાંતદર્શન ગ્રંથની રચના કરી હતી અને હું જીવનભર તેનું શ્રવણ, મનન અને નિદિધ્યાસન કરતો રહ્યો. પરંતુ તું વિશ્વાસ કર કે મારું સમસ્ત પઠન, મનન, તારા પવિત્ર તપોમય જીવનની તુલનામાં સર્વથા ઝાંખું છે. વ્યાસ ભગવાને ગ્રંથ લખ્યો અને હું તેનું પઠન-મનન કરતો રહ્યો; પરંતુ તું તો મૂર્તિમાન વેદાંત છે. આમબોલતાં બોલતાં પંડિત પુનઃ તેણીના ચરણો પર પડ્યા.

ભામતીએ તેમને ઉઠાવી વિનમ્ર ભાવથી કહ્યું કે :- પતિદેવ ! આ શું કરો છો ? હું મારા જીવનમાં આપની સેવા સિવાય બીજું કશું ચાહતી નથી. આપે મને આવી સેવાનો સુઅવસર આપ્યો તે આપનો મારા પર મહાન ઉપકાર છે. આજ સુધી હું પ્રતિદિન આપના ચરણોમાં સુખેથી નિદ્રા લઈ રહી છું અને એજ ચરણોમાં સૂતી સૂતી મહાનિદ્રામાં પહોંચી જવામાં મારું મહાન ભાગ્ય માનું છું.

પંડિત બોલ્યા કે : ભામતી ! મારું સમગ્ર જીવન મેં ચોપડી લખવામાં વિતાડ્યું છે, પરંતુ તેં મારી પાછળ જે રીતે જીવન વિતાડ્યું છે તેની સામે મારું જીવન અત્યંત ક્ષુદ્ર અને તુચ્છ દેખાય છે. મારા ગ્રંથના પાને પાને અને અક્ષરે અક્ષરમાં તારું જીવન દેખાયા કરે છે. આ જગતમાં એ ગ્રંથ તારા નામથી જ પ્રસિદ્ધ થશે. તેં માટે અપૂર્વ ત્યાગ કીધો અને યાદમાં મારી વિનંતીનો સ્વીકાર કરો.

તેણીએ નમ્રતાથી જણાવ્યું કે :- પ્રભો ! આપ એવું કરો કે મારા અતુલનીય આત્મત્યાગની સામે મારા જેવા ક્ષુદ્ર મનુષ્યને જગત ભૂલી જાય. આપ આપના કામમાં લાગી જાવ, એમ કહી તેણી જવા લાગી.

પંડિત બોલ્યા કે :- તારે જ્યાં જવું હોય ત્યાં ભલે જા. પરંતુ હવે હું જીવિત મૂર્તિમાન વેદાંતને છોડી વેદાંતના મૃતશબને સ્પર્શ કરવા નથી ચાહતો. એમ કહી પંડિતજીએ પોથીના પાનાં બાંધી લીધા.

પંડિતજીએ રચેલા બ્રહ્મસૂત્ર પરના અપૂર્વ ભાષ્યને આજે પણ વેદાંતના એક અપ્રતિમરત્ન તરીકે માનવામાં આવે છે. આ ગ્રંથનું નામ ભામતી છે.

મનોનિગ્રહતાનું આવું અતિ ઉત્તમદૃષ્ટાંત શાસ્ત્રોમાંથી મળવું બહુ મુશ્કેલ છે.

ધન્ય છે વાયુસ્પતિ મિશ્રના મનોનિગ્રહને અને ધન્ય છે ભામતીના સતીધર્મને !!!

દરેક સાધકે શ્રીવિશ્વેશ્વર નારાયણને પોતાના મનની વૃત્તિઓને સ્થિર રાખવા માટે દરરોજ પ્રાર્થના કરવી જોઈએ કે :-

રાગ ડીન્ડીનો.

વિશ્વંભર સ્થિર મતિ મને આપો, મન ડગમગે તે કષ્ટ કાપો;

વિશ્વંભર સ્થિર મતિ મને આપો. ટેક.

સુશું બોધ તે વેળા સ્થિર થાઉં, ઘડી થાય ને પાછો ભમી જાવું;

ઊભા થાય છે માયિક ત્રિતાપો, વિશ્વંભર સ્થિર મતિ મને આપો. ૧

કાયા, માયા, જાયામાં જીવ જાતો, જ્ઞાન ભાન ભૂલીને ભટકાતો;

વારંવાર આવી પડે અદાપો, વિશ્વંભર સ્થિર મતિ મને આપો. ૨

નથી યાદ રહેતી ઉપદેશી વાતો, મળે ગુરુ ત્યારે કાંક સ્થંભાતો;

પછી કમાણી કેરો કડાપો, વિશ્વંભર સ્થિર મતિ મને આપો. ૩

ઘણા દિવસનો માયા પાશ લાગ્યો, થયો ભક્ત પણ મોહ નથી ભાંગ્યો;

વદે વલ્લભ વૃત્તિ ઠામસ્થાપો, વિશ્વંભર સ્થિર મતિ મને આપો. ૪

મનના નિરોધમાં સુખ છે અને મનના ભ્રમણમાં દુઃખ છે. આ વિષે દૃષ્ટાંત કહેવામાં આવે છે, તે ધ્યાનથી સાંભળો.

દૃષ્ટાંત

એક નગરમાં એક ભંગી રાજાના ઘરે નિત્ય પાયખાનું સાફ કરવા જતો હતો.

એક દિવસ પાયખાનું સાફ કરવા ભંગી ઘરમાંથી પસાર થતો હતો ત્યારે તેની નજર

રાણી પર પડી. રાણી ઘણીજ ખુબસુરત અપ્સરા જેવી દેખાતી હતી. રાણીને જોતાંજ

ભંગી મનના કાબૂ ગુમાવી બેઠો અને મનની ખરાબ દશામાં તે જેમ તેમ પોતાના ઘરે

પહોંચ્યો. ભંગીએ પોતાની પત્નીને વાત કરી અને કહ્યું કે રાણીની ખુબસૂરતીએ

મારા મનની વૃત્તિઓને હરી લીધી છે. જો હું રાણીને મળીશ નહિ તો મારો પ્રાણ

ચાલી જશે, એમ કહી બેભાન બની તે જમીન પર પડી ગયો.

ભંગિયણ બોલી કે તમે ગભરાવ નહિ, હું રાણીને મળવાનો માર્ગ કાઢું છું. એમ

કહી તેણી રાણી પાસે પહોંચી અને બનેલો બનાવ જાહેર કર્યો.

રાણી બુદ્ધિશાળી, ધર્મપરાયણ અને અત્યંત દયાળુ હતી. રાણીએ કહેવડાવ્યું કે તારો પતિ સાધુનો વેશ ધારણ કરી નદીના કિનારે બેસી રાતદિવસ મારું ધ્યાન કરે અને કોઈ માણસ તરફ બિલકુલ ન જોતાં અંતરમાં મારા સ્વરૂપનું જ સ્મરણ કરે. આવી રીતે તારો પતિ ધ્યાનમગ્ન રહેશે તો થોડા દિવસ બાદ હું તેને મળવા જઈશ.

ભંગિયણે પોતાના મકાને જઈ પતિને વાત કહી. તેજ વખતે સાધુનો પોશાક પહેરી ભંગી નદી કિનારે જઈ રાણીનું ધ્યાન કરવા બેઠો. થોડા દિવસ બાદ ગામમાં ખબર પડી કે કોઈ મોટા મહાત્મા નદી કિનારે પધાર્યા છે, તે કશું ખાતા નથી અને ખાલી પ્રભુના ધ્યાનમાં મસ્ત રહે છે. રાજાને પણ આ વાતની ખબર પડી. રાજા પણ તેમના દર્શનાર્થે ગયા. રાજા ભણી પણ આ ભંગી મહાત્માએ નજર ન કરી. રાજાએ પોતાના મકાને જઈ આ વાત રાણીને કહી. રાણીએ પણ આ સાધુના દર્શન કરવા જવાની ઈચ્છા રાજા પાસે પ્રગટ કરી. રાજાએ કહ્યું કે :- ભલે જાવ.

ભંગીના મનની વૃત્તિઓ રાણીના ધ્યાનમાં એવી સતત જામી હતી કે બહારના સંસારમાં શું બની રહ્યું છે તેની તેને જરાપણ ખબર ન રહી અને મનની સર્વ વૃત્તિઓ એકાકાર (એકરૂપ) થવાથી તેના મનમાં જ્યોતિસ્વરૂપ આત્માનું પ્રતિબિંબ પડ્યું. શાંત મનમાં આત્માનું પ્રતિબિંબ પડવાથી ભંગીના અંતરમાં આત્મસુખનો લાભ થવા લાગ્યો. આ આત્મસુખની સામે તેને વિષયસુખ અતિ તુચ્છ જણાવા લાગ્યું.

હવે રાણી મહાત્માના દર્શને જવા નીકળી. તે દરમ્યાનમાં રાજાના સિપાઈઓ ચોમેર નદી કિનારે ચોકીદાર તરીકે હાજર થઈ ગયા. રાણી ભંગી મહાત્માની સમીપ આવીને બોલી કે જરા આંખો ખોલીને જુઓ તો ખરા ! જેને મળવા માટે આપે આવો આડંબર કીધો છે, તે રાણી હું છું.

ભંગી મહાત્માએ કહ્યું કે હવે મને એવી દિવ્ય રાણી પ્રાપ્ત થઈ છે કે જેની સામે તારા જેવી કરોડો રાણીઓ તુચ્છ છે. હવે તો તું અહીંથી ચાલી જા. હું મહાન દિવ્ય રાણીમાં મારું સર્વસ્વ સમર્પણ કરી એકરૂપ થઈ ગયો છું. ભંગી મહાત્માએ રાણી તરફ આંખો ખોલી જોયું પણ નહિ. રાણી પોતાના મકાને ચાલી ગઈ.

આ દૃષ્ટાંત પરથી સાર ગ્રહણ કરવાનો છે કે :- મનના નિરોધમાં જેટલું સુખ સમાયેલું છે તેટલુંજ દુઃખ મનની વૃત્તિઓના ભ્રમણમાં સમાયેલું છે. (વધુ આવતાં અંકે)

-:: આશક્તિ ::-

“મોહ ત્યાગી વૈરાગ્ય ધરાવતો સાધક સાધનામાં આગળ વધતાં સિદ્ધ થઈ શકે છે. સંસાર પ્રત્યે વૈરાગ્ય વિના પરમેશ્વરમાં અનુરાગ નથી અને ઈશ્વરના અનુરાગ વિના આનંદની પ્રાપ્તિ અસંભવિત છે. બહારના ત્યાગનું નામ વિષય ત્યાગ નથી. કેવળ ઘર-બાર, માતા-પિતા, સ્ત્રી-પુત્રાદિનો ત્યાગ કરીને પોતાની કુરજદારીનો ખ્યાલ છોડી દઈને પોતાના સ્વધર્મ અને કર્તવ્ય બજાવ્યા સિવાય, અંતરમાં દૃઢ વૈરાગ્ય ધારણ કર્યા સિવાય, એકથી બીજા સ્થળે અગર જંગલમાં ચાલ્યા જવું તેનું નામ વિષય ત્યાગ નથી. પરંતુ વિષયાસક્તિનો ત્યાગ તે જ વાસ્તાવિક વિષયત્યાગ છે વિષયાસક્તિ ત્યાગવા માટે પ્રત્યેક મનુષ્યે સામાન્ય વસ્તુમાંથી ટેવ પાડવી જોઈએ. દા.ત. કોઈ ચા, ચલમ, બીડી, સીગારેટ વગેરે પીતા હોય તેમની પીવાની ઈચ્છા થાય ત્યારે તે બિલકુલ પીવા નહિ, ચાહીને વારંવાર કરવાથી તે વ્યસનના વિષય ઉપર કાબૂ મળતો જાય તે પછી કામ, ક્રોધ વગેરે વિષયો ઉપર તે જ રીતે ઈચ્છાઓને દબાવીને કાબૂ મેળવતા જવું અને કાબૂ મેળવ્યા પછી વગર ઈચ્છાએ તે માણસ ભલે તે વિષયો ભોગવે તોપણ તે મુક્ત અવસ્થા હોવાથી તે તેનો બંધાણી કે દાસ બની શકતો નથી. તેથી જ્યાં સુધી આસક્તિ છે ત્યાં સુધી ગૃહાદિ ત્યાગથી કે ભાગવાથી કોઈ લાભ નથી. આસક્તિ અવિધાના મોહથી ઉત્પન્ન થાય છે. જ્યાં સુધી મનુષ્યની બુદ્ધિ મોહથી ઢંકાયેલી છે ત્યાં સુધી વિષયો પ્રત્યે વાસ્તાવિક વૈરાગ્ય થતો નથી. ભગવદ્ ગીતાના અધ્યાય-૨ શ્લોક પર-માં કૃષ્ણ પ્રભુએ અર્જુનને કહ્યું છે કે :- ‘જ્યારે તારી બુદ્ધિ મોહરૂપી દળથી નીકળી જશે ત્યારે સાંભળેલાં અને સાંભળવામાં આવનારાં સર્વ વિષયોથી વૈરાગ્યને પ્રાપ્ત થઈશ. તે મોહને હઠવવાનો જ ત્યાગ કરવો જોઈએ. જ્યાં સુધી મનથી વિષયોની આસક્તિ દૂર થતી નથી ત્યાં સુધી કેવળ બહારના ત્યાગથી મનનો મોહ દૂર થતો નથી.’”

છુટક નકલ રૂા. ૬-૦૦
વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૭૦-૦૦

Chetavni (GUJ) RNI No. GUJ GUJ / 2005 / 16095
Postal Regd. No. GAMC-1507/2018-2020 Valid up 31-Dec-2020
Posted at Ah'd PSO On 27th of Every Month
Licence to post without Prepayment No.
PMG/HQ/012/2018-20 Valid upto 31-12-2020

મૃત્યુ પછી મોક્ષ અનેક આત્મા મેળવી શકે છે, પરંતુ સંસારમાં જીવિતાદશામાં મોક્ષાનુભવ કરાવે, મોક્ષાધિકારી બનાવે અને આત્મા તથા આત્મચેતનાને પરમચેતનામાં એકાગ્ર અને વિલીન કરી સરખી કક્ષામાં મૂકે તેમજ તે આત્મા જ્યારે ઈચ્છે ત્યારે દેહ છોડ્યા બાદ આત્મચેતના મેળવી શકે તેવા બ્રહ્મનાદ વડે જે આત્મબ્રહ્મની અને પરમબ્રહ્મની સમસ્થિતિ કરાવે, તેવું અચૂક કાર્ય જે કરાવી શકે તે આત્મચેતનાના અવાજને, આત્મસમર્પણને, તત્ત્વચેતનાને અને એકાગ્રતાને “પરમસામાધિ” કહેવાય છે, જેને યોગીપુરુષો “યોગાવધિ” સ્થિતિ કહે છે.

વર્ષ-૧૪, અંક-૦૧, સંવત ૨૦૭૪ મહા સુદ-૧૦, શનિવાર ૨૭-૦૧-૨૦૧૮

માલિક, મુદ્રક/પ્રકાશક અને તંત્રી : જયવર્ધન રમુજીલાલ વ્યાસ
વલ્લભવાડી રામબાગ, મણીનગર, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૮.
દ્વારા તા. ૨૭-૦૧-૨૦૧૮ના રોજ પ્રસિધ્ધ કર્યું.
ચેતવણી કાર્યાલય : વલ્લભવાડી, રામબાગ, મણીનગર, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૮.
મુદ્રણ સ્થળ : ભવાની ઓફસેટ, ૩/૨૦, કૈલાસ એસ્ટેટ, ઓઢવ, અમદાવાદ-૩૮૨૪૧૫.